

Copyright:

Dit artikel is op 21 september 2015 gepubliceerd als voorwoord in het boek 'Het Ideeëntoestel' (D. Van der Kooij en A. Wissink, ISBN 978-94-631-8987-3, Uitgeverij Leuker.nu)

Het artikel is vrij te downloaden en gebruiken op voorwaarde van verwijzing naar:
J. Jolles (2015). Over creativiteit, denken en handelen. Webartikel 21 september 2015:
<http://www.jellejolles.nl/over-creativiteit-denken-en-handelen/>

Over creativiteit, denken en handelen

Voorwoord bij Het Ideeëntoestel van David van der Kooij en Anouk Wissink

Jelle Jolles

Centrum Brein & Leren, VU Amsterdam
j.jolles@vu.nl, 21 september 2015

Jelle Jolles is universiteitshoogleraar Neuropsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam, directeur van het Centrum Brein & Leren en auteur van onder anderen het boek 'Ellis en het verbreinen: over hersenen, gedrag en educatie' uit 2011 (ISBN 9789075579536). Zie www.jellejolles.nl en www.breinplein.nl.

Dit artikel is gepubliceerd als voorwoord in het boek 'Het Ideeëntoestel' van David van der Kooij en Anouk Wissink (september 2015, ISBN 978-94-631-8987-3, Uitgever Leuker.nu). Het artikel gaat in op creativiteit in zijn brede betekenis. Creativiteit staat daarmee voor denken en de vaardigheid in het leggen van verbanden. Maar ook staat het voor nieuwsgierigheid en een ondernemende attitude. Onze kinderen en jeugdigen moeten gestimuleerd worden om deze te ontwikkelen. Zij moeten immers in de nog onbekende 'wereld van straks' oplossingen kunnen vinden voor vragen die we nu nog niet eens kunnen stellen. Het Ideeëntoestel van David van der Kooij en Anouk Wissink geeft goed uitgewerkt materiaal dat de leerkracht een handvat kan geven voor de bevordering van creatief denken en handelen.

Over uitdagingen en oplossingen

‘Hoe zal ik dat oplossen?’, ‘Wat gebeurt daar eigenlijk?’ en ‘Hè? Hoe komt dat en wat is de bedoeling?’ We worden voortdurend geconfronteerd met nieuwe uitdagingen. Die dwingen ons om problemen te herkennen, vragen te beantwoorden en routes te vinden die we tot nu toe niet gelopen hebben. Iedere dag weer worden we geconfronteerd met onbekend materiaal en verrassende ontdekkingen. En de samenleving verandert zo snel dat zelfs volwassenen zich voortdurend moeten aanpassen aan de veranderende realiteit. Oplossingen die in 2005 handig waren, kunnen in 2015 hopeloos ouderwets zijn. Een aanpak uit 1980 die toentertijd subliem en grensverleggend was? Nu is die obsoleet en roept alleen vertedering op.

Nieuwigheid en verandering

Gelukkig is de mens geprogrammeerd om aandacht te geven aan nieuwe prikkels. Dat is nu zo en dat was zo in het stenen tijdperk. En het was al zo toen onze voorouders honderdduizenden jaren geleden door bossen en savannen trokken. Toentertijd kon iets nieuws betekenen ‘gevaar’ maar ook ‘dat zou je kunnen eten’ en ‘héé, dat is fijn!’ Datzelfde geldt nog steeds voor de mens van vandaag. We wonen niet meer op de savanne of in een grot. Toch blijven de prikkels uit de omgeving bepalend voor onze overleving. Daarom is het zo belangrijk dat we nieuwsgierig zijn en blijven en gericht zijn op de mogelijke waarde en betekenis van zaken die nieuw op ons pad komen. Ben je digibeet en kun niet omgaan met de mogelijkheden en de eisen die de computer- en internetsamenleving aan ons stelt? Dan heb je een probleem. Koop je je kaartjes altijd aan de kassa en wil je cash afrekenen in het openbaar vervoer? Dat is nu niet erg handig meer. Plan je altijd je reis via een reisbureau: dan zal je binnenkort niet veel meer reizen!

Creativiteit en het leggen van verbanden

De nieuwe uitdagingen, de nieuwe materialen, vervoermiddelen en faciliteiten, de nieuwe media en elektronische gadgets en de radicaal veranderde dienstverlening in onze digitale wereld: ze vereisen creativiteit. Je moet verbanden kunnen zien tussen zaken die schijnbaar niets met elkaar te maken hebben. Alleen dan kun je je een goede plek verwerven in onze voortdurend veranderende samenleving. Creativiteit staat voor nieuwsgierigheid en verwondering; het staat voor denken en handelen; het staat voor flexibiliteit en het vermogen om steeds opnieuw stil te staan bij de vraag ‘is dit de beste oplossing?’ en ‘zijn er betere routes voorhanden?’ Creativiteit staat voor handelen én het staat voor denken. Creativiteit stelt ons in staat om ons een voorstelling te maken van ‘wat zou er kunnen gebeuren als ik x en y met elkaar verbind?’ Een creatief persoon is vindingrijk en ondernemend, is in staat om buiten de routes en gebaande paden te gaan. Creatief zijn is dan ook veel breder kan ‘kundig’, ‘artistiek’ of ‘handig’ zijn.

Creativiteit in de wereld van straks

Creativiteit wordt de laatste jaren steeds meer in zijn brede betekenis bekeken. Erkend wordt

nu dat creativiteit even belangrijk is als lezen en rekenen. Herkend wordt dat onze kinderen en jeugdigen gestimuleerd kunnen en moeten worden in de ontplooiing van hun creatieve denkvaardigheden. In de wereld van straks zijn immers oplossingen nodig voor vragen die we momenteel nog niet eens kunnen stellen. Wie weet hoe de digitale wereld er in 2020 uitziet? Verwacht wordt dat de mogelijkheden duizelingwekkend zullen zijn. Wie kan voorspellen hoe onze cultuur zal veranderen met de grote migratiestromen over de wereld? We kunnen ons er nauwelijks een voorstelling van maken... Daarom moet ieder kind, iedere jeugdige maar eigenlijk ook iedere volwassene en oudere herkennen hoe belangrijk creativiteit is: creativiteit als het vermogen om nieuwe verbanden te zien, nieuwe relaties te leggen. Kind, jeugdige en volwassene moeten flexibel zijn in hun probleemoplossend vermogen. En als ze dat niet zijn, dan moeten ze het worden! Want een goede oplossing uit 2015 kan in 2017 hopeloos ontoereikend zijn. En wij doen er goed aan om onze kinderen en jeugdigen – de toekomst van onze samenleving – voor te bereiden op creativiteit in handelen én denken.

En daarover gaat het boek *Het Ideeëntoestel*'.

Het Ideeëntoestel en creativiteit

Het Ideeëntoestel van David van der Kooij en Anouk Wissink gaat over kind, jeugdige en creativiteit. Het gaat over de leerling, en over nieuwsgierigheid en onderzoekend leren. En het gaat ook over de creatieve leerkracht en de creatieve leerkracht in opleiding. Zij hebben immers nu en straks een sleutelrol in de creatieve ontwikkeling van de leerling. Het boek en de 18 praktische lesbrieven sluiten prima aan bij nieuwe inzichten over de neuropsychologische ontwikkeling van het kind. De non-cognitieve functies – door neuropsychologen vaak aangeduid met de term 'executieve functies' – ontwikkelen zich tot in de volwassenheid. Maar dat proces start al in de peupertijd. En die ontwikkeling is te stimuleren door de ouder en de leerkracht. En door goed, uitdagend en stimulerend materiaal en vooral door de mogelijkheid om daarmee ervaring op te doen. Belangrijk is daarin de attitude; het gaat om de houding 'hee, een probleem; leuk, ik ga dat oplossen'. Zo'n attitude helpt met de ontplooiing van kind en jeugdige, én de samenleving heeft er behoefte aan. *Het Ideeëntoestel* van David van der Kooij en Anouk Wissink geeft goed uitgewerkt materiaal dat de leerkracht een handvat kan geven voor de bevordering van creatief denken en handelen. Het boek met de erin opgenomen lesbrieven geeft achtergronden en een fundering van inzichten uit wetenschap en onderwijspraktijk. En het boek levert een mooi compacte en een compleet 'zichzelf dragende' starterskit voor leerkracht en team.

Creativiteit kan grenzen verleggen. Het kind en de jeugdige die ondernemend en creatief zijn en blijven tot in de volwassenheid zullen hun weg kunnen vinden in de veranderende wereld. Door het geven van steun, sturing & inspiratie is de leerkracht de motor in dit proces. En *Het Ideeëntoestel* is daarbij een mooi hulpmiddel. Het kan helpen om creativiteit te bevorderen en latente talenten tot ontplooiing te brengen.

Amsterdam, 21 augustus 2015 Jelle Jolles